

МИХАЙЛЕНКО Марія Олександрівна – здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти українського мовно-літературного факультету імені Г.Ф. Квіткі-Оснoв'яненка Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди.

Наукові інтереси: види й методи контролю й оцінювання навчальних досягнень школярів.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

ZELENSKA Lyudmila – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Professor of the Department of Educology and Innovative Pedagogy, H.S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University.

Circle of scientific interests: content and directions of implementation of the Concept of implementation of the state policy in the field of reforming general secondary education "New Ukrainian School".

MYKHAILENKO Mariia – candidate of the second (master's) level of higher education at the Faculty Ukrainian Language and Literature named after Hryhorii Kvitka-Osnovianenko, H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University.

Circle of scientific interests: types and methods of control and evaluation of students' academic achievements.

Стаття надійшла до редакції 18.01.2022 р.

УДК 378.013+370.711

DOI: 10.36550/2415-7988-2022-1-203-18-23

ЄВТУХ Микола Борисович –

доктор педагогічних наук, професор,
дійсний член (академік) НАПН України,
головний науковий співробітник відділу історії та філософії освіти
Інституту педагогіки НАПН України

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6116-4760>

e-mail: pednauk@gmail.com

ЧЕРВІНСЬКА Інна Богданівна –

доктор педагогічних наук, професор,
кафедри педагогіки початкової освіти,
завідувачка творчої навчально-наукової лабораторії
«Гірська школа Українських Карпат»
Прикарпатського національного університету
імені Василя Стефаника

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0745-1413>

e-mail: inna.chervinska@pnu.edu.ua

АКСІОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕДАГОГІВ ГІРСЬКИХ ШКІЛ РЕГІОНУ УКРАЇНСЬКИХ КАРПАТ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Професійна діяльність педагога – є надзвичайно багатогранною, оскільки вона охоплює не лише навчально-методичну, організаторську, науково-дослідну роботу, а й виховну, що зумовлює педагогічний вплив на зростаючу особистість.

У зазначеному контексті покликання педагога – не лише збагатити школярів якісними й різноплановими знаннями, сформувати відповідні компетентності, а й допомогти визначитися у багатоаспектному соціокультурному просторі, сформувати світогляд та ціннісні орієнтації.

Аксіологічний підхід у сучасному соціокультурному освітньому просторі набуває особливої актуальності, оскільки відноситься до проблем світоглядного характеру. Адже за умов соціокультурної та освітньої кризи нашого суспільства, ціннісного вакууму та нігілізму наповнення змісту української системи освіти аксіологічною компонентою надзвичайно актуалізується.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

На необхідності розбудови національної системи освіти на основі пріоритетності формування загальнолюдських, національних і професійних цінностей наголошується як у міжнародних «Педагогічна Конституція Європи» (2013) [9], так і в українських (Закон України «Про освіту» (2017) [5], Закон України «Про вищу освіту» (2014) [4], законодавчих документах, де відзначається важливість забезпечення гуманістично-інноваційної педагогічної освіти.

Здійснений нами контент-аналіз наукового доробку провідних учених засвідчує, що проблеми аксіології та аксіологічного підходу в системі освіти стали предметом наукових розвідок як окремих дослідників, так і наукових шкіл. Зокрема значний внесок у вивчення ціннісної парадигми розвитку освіти зробили С. Анісімов, А. Здравомислов, М. Каган, А. Реан. Теоретичні засади ціннісного підходу в системі освіти визначено у дослідженнях І. Беха, О. Вишневецького, І. Зязюна, В. Кременя, В. Огнев'юка, О. Савченко та ін.

На необхідність аксіологічної складової в освітньому контенті педагогічного процесу в сучасних закладах освіти наголошували С. Гончаренко, В. Зінченко, Ю. Мальований, Є. Ямбург та ін. Аксіологічні основи професійної діяльності педагогів аналізуються в працях О. Мороза, М. Сметанського та ін.

У контексті окресленої проблеми, дослідниця О. Севба зазначає, що «аксіологічний підхід органічно притаманний сучасній педагогіці, розглядає вихованця як найвищу цінність суспільства. У зв'язку з цим аксіологія може розглядатися як методологічна основа освіти та сучасної педагогіки» [12, с. 42]. Суголосними є міркування дослідниці Т. Жуйкової, яка зокрема, вказує, що «однією з провідних тенденцій розвитку освітньої ситуації сьогодні стає перехід до ціннісної парадигми» [3, с. 3].

Зазначений аналіз наукових напрацювань дає підстави стверджувати, що аксіологічний підхід можна розглядати у значенні світоглядного спрямування, у контексті якого освіта сприймається як універсальна цінність.

Мета статті – висвітлити аксіологічні засади професійної діяльності педагогів гірських шкіл регіону Українських Карпат.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аксіологічний напрямок освіти передбачає усвідомлене сприйняття та засвоєння усіма учасниками педагогічного процесу цілісного комплексу ціннісно-зорієнтованих знань, формування позитивного ставлення до морально-етичних феноменів та відображення результатів цієї роботи у сформованих в особистості духовно-моральних якостях, нормах та правилах поведінки, а також набутих ціннісних проявах та ціннісних орієнтаціях.

Реалізація ціннісного спрямування професійної діяльності педагогів передбачає визнання провідною методологічною концепцією його здійснення – аксіологічного підходу.

Традиційно виникнення професійних цінностей як внутрішніх орієнтирів, пов'язують з розвитком і становленням педагогічної професії. Аналіз історико-педагогічних джерел (В. Галузинський, М. Євтух, В. Кравець, О. Любар, А. Сбруєва), дає підстави стверджувати, що на початку ХХІ ст. ціннісний доробок гуманістичної педагогіки представлений кількома «концентрами», в центрі уваги кожного з них був учитель і його професійно-педагогічні цінності.

Відповідно до запитів суспільства, потреб зростаючої особистості змінюються та переосмислюються й професійні цінності сучасного освітянина. Відтак, увиразнено, що педагогічні цінності формуються в процесі розвитку суспільства й знаходять відображення

в педагогічній науці як «форми суспільної свідомості у вигляді специфічних умов, зразків, норм та правил поведінки» [8]. Вони стають предметом наукових пошуків у контексті вивчення проблем виховання та формування цілісної особистості педагогічного працівника, підтвердженням чого є праці І. Беха, О. Вишневського, І. Зязюна та інших учених, які присвячені загально-теоретичним основам становлення ціннісних орієнтирів педагога.

Виходячи з класичних підходів у педагогічній науці, – зазначають дослідники Н. Бордовська і А. Реан, «аксіологічний підхід розглядають як складову методологічних засад гуманістично спрямованої педагогічної освіти, через спрямованість на формування гуманних професійно-ціннісних орієнтацій» [2].

Проблема цінностей загострюється у період знецінювання культурних традицій і пошуку нових ціннісних основ суспільного й індивідуального буття. Професійні цінності є своєрідним орієнтиром, який акумулює широкий спектр духовних цінностей суспільства. Саме тому успішний педагог гірської школи повинен уміти приймати виважені рішення й нести відповідальність за їх наслідки.

Фахова та методична підготовка учителів до освітньої діяльності в гірських школах, «формування професійної готовності та психологічної адаптації до специфічних умов життя, праці і господарювання в горах – одне з основних завдань професійної діяльності тих, хто займається підготовкою відповідних фахівців» [13]. Успішне їх розв'язання сприяє усуненню низки проблем:

- повернення випускників педагогічних закладів вищої освіти на роботу у гірський регіон;
- обґрунтоване використання учителями потенціалу та можливостей соціокультурного простору гірської школи;
- організація педагогічного всеобучу з батьками дітей-горян;
- підтримка належного освітньо-культурного рівня жителів гірської громади тощо.

Таким чином, до визначальних показників формування професійних цінностей вчителя, який живе й працює в гірській місцевості належать суспільство (місцеві спільноти, специфіка їх життєдіяльності та менталітету), етнокультурні надбання, рівень духовно-морального розвитку. Названі показники визначають низку завдань перед освітянською спільнотою. На розв'язання цих завдань спрямована й прийнята Асоціацією ректорів педагогічних університетів Європи «Педагогічна Конституція Європи» (2013) [9], яка пропонує «визначення єдиної ціннісної та методологічної платформи навчання вчителя

нового формату». Зазначене зумовлює визначення нових вимог до фахової підготовки та формування професійних цінностей освітян, визначених специфікою соціокультурних наративів освітнього простору України.

Чільне місце у реалізації аксіологічного підходу в освітньому просторі посідає реалізація нового «Професійного стандарту вчителя ЗЗСО» (2020) [11], який визначає сутність підготовки педагога та провідні норми й критерії, що відображають соціальні очікування щодо фахового розвитку та особистісного зростання педагога. Тому професійна діяльність учителя у закладі загальної середньої освіти, який здійснює свою освітню діяльність у гірській місцевості регіону Українських Карпат, має свою специфіку та особливості організації.

Прийнятий професійний стандарт учителя з акцентуванням уваги на «здатність усвідомлювати та поцінювати взаємозалежність людей і систем у глобальному світі, організовує діалог та полілог з учнями, іншими учасниками освітнього процесу і представниками громади з урахуванням соціальної природи людини, поцінуванням базових спільних людських цінностей» сприятиме збереженню етнокультурних традицій та надбань народної педагогіки гірських регіонів» [11].

Вимоги професійного стандарту педагогічних працівників, актуалізація аксіологічного підходу до організації навчання зумовлюють перегляд змістового наповнення, місії, завдань, технологій професійного становлення педагогів, відповідно до визначених ціннісних орієнтацій, що пропагуються сучасними пріоритетами сталого розвитку та суспільними трансформаціями.

Окреслене визначає затребуваність інтегративних процесів, пов'язаних із наповненням освітнього контенту, визначенням інноваційних форм, методів та засобів формування професійних цінностей учителів. За таких обставин як зазначає В. Андрущенко, «провідними цінностями стали гуманність, толерантність, миролюбство, екологічна безпека, дотримання прав людини та солідарність. Підготовка педагогів за єдиною шкалою загальнолюдських цінностей і з урахуванням національних особливостей є головним остовом, навколо якого мають здійснюватися модернізаційні та інноваційні процеси педагогічної освіти в сучасному європейському просторі» [1, с. 12].

З іншої точки зору, – і вчителі, і учні – як суб'єкти освітнього процесу у закладах загальної середньої освіти, віддалених від освітніх і культурних центрів гірської місцевості, виступають безпосередніми учасниками форматворчої діяльності,

спрямованої на забезпечення рівного доступу до здобуття якісної освіти усіх категорій населення, незалежно від місця їхнього проживання. За таких умов професійну діяльність педагога варто спрямувати не тільки на здобуття фахових компетентностей, а й на формування певної системи професійних цінностей. Це визначає актуальність пошуку шляхів інтеграції змісту і форм педагогічної освіти для формування професійних цінностей учителів шкіл гірської місцевості.

Адже на різних етапах змінювалися цілі, функції, зміст освіти, а разом – змінювався й характер науково-педагогічної діяльності: від прямого відтворення матеріалу (читання книг в аудиторії) до проблемно-пошукової побудови навчального матеріалу, від використання елементарних навчальних засобів – до застосування інноваційних мультимедійних технологій та цифрових ресурсів в освітньому процесі.

Відповідно до виписаних характеристик професіограми педагога, цінності виступають своєрідним орієнтиром його діяльності та поведінки. А метою професійної діяльності стає формування ціннісних орієнтацій, професійно-педагогічної спрямованості вчителя та його готовності до педагогічної діяльності в умовах сучасних соціокультурних реалій та освітніх викликів. Результатом такої підготовки має стати чітке усвідомлення педагогом сутності професії як діяльності, спрямованої на забезпечення якісних освітніх послуг здобувачів освіти, на всебічний розвиток і формування ціннісних орієнтацій, норм та правил поведінки кожного учня.

Оскільки як зазначає А. Здравомислов, «зміна ціннісних орієнтацій освіти викликає зростання потреб суспільства в мислячих, думачих, творчих педагогах, оскільки безпосередня діяльність учителя. А це складний за своїм психологічним змістом процес, що вимагає від людини розвинутого педагогічного мислення, розуміння творчого характеру педагогічної праці, міцних і стійких інтересів, знання законів дитинства, теорії та практики організації навчально-виховного процесу, входження в педагогічну діяльність, основу якої становлять особистісні якості вчителя» [6, с. 145].

Узагальнивши результати контент-аналізу психолого-педагогічних джерел [7; 8; 10], спостережень за роботою педагогів, які працюють у віддалених гірських школах, дійшли висновку, що опанування професійних цінностей буде більш результативним, за умов, якщо:

– педагогові-початківцеві буде надана своєчасна педагогічна допомога (наставництво, консультування) щодо з'ясування сутності педагогічних цінностей та специфічних

особливостей процесу їх освоєння з урахуванням регіональної та етнокультурної специфіки;

- буде належним чином обґрунтовано принципову необхідність утвердження у свідомості і самосвідомості пріоритету духовно-моральних, національних та етнокультурних цінностей української й регіональної педагогічної спадщини (П. Кононенко, М. Стельмахович, С. Скульський М. Чумарна та ін.) як однієї з основ підвищення статусу вчителя в суспільстві, в гірському соціумі та школі;

- активізується діяльність учителя в освоєнні професійно-педагогічних цінностей з метою їх застосування в освітньому процесі, виховній та громадській роботі.

Професійні орієнтації українського вчительства шкіл гірських регіонів Українських Карпат – це унікальне явище щодо духовної глибини, емоційної насиченості й альтруїстичної готовності «віддати себе дітям». Їхня професійна й громадська діяльність – це тезаурус, наповнений етичними заповідями, скарбами національного патріотизму та свободи думки, поведінковими моделями. Без сумніву, вчитель у гірській школі – це центральна фігура освітнього процесу, консультант і порадник не лише для учнів, але й для батьків школярів, активний громадський діяч, модератор, тьютор, меценат і волонтер.

Під професійними цінностями педагогічних працівників гірських шкіл розуміємо внутрішньо-емоційний показник якості освітньої діяльності, що увиразнює їхнє розуміння світу (природа, екологія, етнокультурні традиції, звичаї, обряди), ціннісне ставлення до інших людей, до себе, моделюючи змістове наповнення та характер професійної діяльності, яка в умовах гірської школи має дещо інший формат.

Наголосимо, що у процесі фахового зростання педагогів закладів освіти гірської місцевості важливим є підбір дидактичних матеріалів з різних галузей знань, створення відповідних психолого-педагогічних умов для їхнього подальшого усвідомлення й оволодіння ними під час опанування новими способами діяльності та під час побудови цілісної системи ціннісних орієнтацій з метою її ретрансляції своїм вихованцям під час освітнього процесу та організації різноманітних форм освітньої і виховної роботи. Процес усвідомлення нової ролі вчителя як активного суб'єкта, що пізнає і перетворює себе в процесі діяльності визначає сучасну модернізацію освіти.

Відтак уважаємо, що професійні цінності є важливим чинником успішного здійснення будь-якої професійної діяльності. Розуміння та виокремлення у педагогів професійних цінностей забезпечує сумлінне ставлення до

педагогічної діяльності, спонукає до творчості, формує у свідомості умовну модель фахової діяльності, яка служить орієнтиром у професійному становленні та саморозвитку.

Цінності є основою для побудови навколишнього світу людини, оскільки та чи інша цінність може в певний період стати загальною умовою для певного виду людської діяльності, життєвим орієнтиром, згідно з яким конструється життєвий простір особистості, визначається об'єктивна реальність буття.

Система ціннісних орієнтацій особистості, що існує в певному культурно-історичному контексті, є психолого-педагогічним гарантом її стабільності й активності. Будь-яка деформація ціннісної системи, пов'язана з переглядом ідеалів, потреб, звичок, що проєктують зміни ставлення людини до самої себе, до інших людей, до навколишнього світу.

Посилення аксіологічних основ сучасного освітнього процесу зумовлює необхідність перегляду цілей, змісту, технологій професійної підготовки вчителя до роботи в закладах освіти гірських регіонів з урахуванням специфіки гірських територій, крос-культурності, особливостей організації освітнього процесу та регіональних компонентів змісту освіти, що диктуються сучасним етапом розвитку системи освіти регіону Українських Карпат.

Розвиток і становлення професійних цінностей учителя здійснюється шляхом його соціалізації в педагогічному колективі, в громаді гірського села, серед колег, батьків, учнів, представників громадськості.

Значний вплив на формування особистості педагога гірської школи мають природні детермінанти, які реалізуються крізь географічно-природні ландшафти, фізіологічні, генетичні та біосферні впливи. У цьому контексті варто наголосити, що досить часто саме природні детермінанти виступають тими базовими основами розвитку, завдяки яким молода людина набуває певного соціального статусу чи професійно ціннісних характеристик.

Оскільки всебічний розвиток педагога відбувається крізь призму впливів здобутого соціального та культурного досвіду, то саме в суспільстві, членом спільноти якого є педагог, він формується як особистість, як професіонал, «роблячи таким чином певний внесок в історію суспільства та змінюючи систему суспільних відносин» [7, с. 190]. Означені професійні цінності вчителя не є природженим явищем, вони формуються і розвиваються внаслідок набутого досвіду освітньої діяльності.

Практика останніх років свідчить, що ставлення до професії формується переважно опосередковано, шляхом засвоєння ціннісних стандартів, переданих через навчання,

виховання, інші системи комунікацій. Сформовані ціннісні уявлення виступають своєрідними критеріями професійного становлення педагога. Професійні цінності, домінуючи в цілісній структурі цінностей, детермінують прояв високих духовних ціннісних орієнтацій у сферах сім'ї, побуту і дозвілля.

Отже, професійні цінності педагога закладу освіти гірської місцевості – це комплекс інтегративних надбань особистості, що виявляються у вибіркового ставленні до різних видів педагогічної діяльності залежно від рівня засвоєння нею досвіду, загальноприйнятих цінностей, професійних знань, умінь та навичок, що фіксуються в потребах, мотивах, установках, оцінках, ідеалах та інтересах особистості [13].

Важливою структурною ланкою процесу формування професійних цінностей учителя є ціннісні орієнтації. Формування ціннісних орієнтацій здійснюється шляхом співвіднесення суб'єктивного досвіду з наявними в соціумі зразками. Ціннісні орієнтації – це спрямованість особистості на діяльність і певні цінності.

Цінності визначають відносини педагога з навколишньою природою, соціумом, найближчим оточенням колег, друзів, родини і самим собою тощо. Крізь призму ціннісних орієнтацій знаходимо уявлення людини про норми життя місцевої спільноти, соціально схвалені й прийняті більшістю представників гірського населеного пункту, де проживає чи працює вчитель.

Сформована система цінностей педагога є стійкою і здебільшого слугує ідеалом чи педагогічним еталоном поведінки для інших членів спільноти.

Адже педагог у процесі опанування системи цінностей соціокультурного простору регіону керується усвідомленням необхідності знань про етнокультурні традиції горян, їх норми та правила поведінки, звичаї та обрядовість, позаяк вони по-різному сприймаються й по-різному важливі для людей, які проживають на різних територіях.

Ціннісні орієнтації та організаційно-педагогічна культура вчителів гірських шкіл Українських Карпат певним чином впливають на формування базової культури зростаючої особистості та визначають загальну спрямованість освітньої діяльності педагогічного колективу закладу освіти.

Ціннісний компонент освітнього простору гірської школи обумовлює аксіологічну спрямованість базових компонентів, які тісно взаємодіють один з одним. Таке переміщення аксіологічної проблематики у центр педагогічної рефлексії і педагогічної практики діяльності інноваційного закладу освіти –

гірської школи, яке можна позначити як процес його аксіологізації, зумовлене тим, що проблема цінностей загострюється в період знецінювання культурних традицій і пошуку нових ціннісних засад розвитку суспільства та життєдіяльності особистості. Тому закономірно, що на початку 90-х років ХХ ст. на теренах регіону Українських Карпат аксіологія, як ціннісна парадигма розвитку системи освіти і шкільництва, набуває потужного розвитку. Поява таких рухів зумовлена виходом територій регіону з тенет тоталітарного режиму та пропагованих радянських комуністичних ідеалів.

Висновки та перспективи подальших розвідок. Узагальнюючи, характеризуємо професійні цінності вчителя ЗСО гірської місцевості як унікальний комплекс інтегрованих якостей особистості, що проявляються у вибіркового ставленні до різних видів педагогічної діяльності залежно від рівня засвоєння досвіду соціокультурної діяльності, етнокультурних цінностей, професійних знань, умінь та навичок, що фіксуються в потребах, мотивах, установках, оцінках, ідеалах й інтересах особистості та розвиваються за умов професійного розвитку та мобільності педагога.

Перспективи подальших наукових розвідок вбачаємо у дослідженні інноваційних форм та методів підготовки педагогів до реалізації аксіологічного підходу в освітній процес закладів загальної середньої освіти.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Андрущенко В. П. Роздуми про освіту: статті, нариси, інтерв'ю. Київ : Знання України, 2004. 804 с.
2. Бордовская Н. В., Реан А. А. Педагогика: учебник. Санкт-Петербург, 2000. 304 с.
3. Жуйкова Т. П. Аксиологический подход к формированию профессиональной направленности студентов педагогических специальностей // Проблемы и перспективы развития образования: материалы II Междунар. науч. конф. (г. Пермь, май 2012 г.). Пермь: Меркурий, 2012. С. 3-6.
4. Закон України «Про вищу освіту». *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2002. № 20. Ст. 134.
5. Закон України «Про освіту». *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2017. № 38–39. Ст. 380.
6. Здравомыслов А. Потребности. Интересы. Ценности. М., 1986. 223 с.
7. Ильин В. С. Целостный подход формирования всесторонне развитой гармоничной личности, его строение. Волгоград : ВГПИ, 1984. 348 с.
8. Калюжна Т. Г. Педагогічна аксіологія в умовах модернізації професійно-педагогічної освіти: монографія. Київ : Вид-во НПУ. 2012. 128 с.

9. Педагогічна Конституція Європи. URL : <http://alla-kolomiytseva.kh.sch.in.ua/Files/downloadcenter/педагогічна%20.pdf>.

10. Печерська Г. О. Професійні ціннісні орієнтації вчителів. *Психологічні науки*. 2013. Вип. 10 (91). т. 2. 257 с.

11. Професійний стандарт вчителя ЗЗСО. URL : <https://www.me.gov.ua/Files/GetFile?lang=uk-UA&fileId=22daac6a-f0db->.

12. Севба-Кирьякова А.В. Реализация ценностного подхода в педагогике школы: монография. Москва: Изд-во ОрГУ, 2000. 240 с.

13. Червінська І. Б. Соціокультурна детермінація професійно-педагогічних цінностей у майбутніх учителів початкових класів. *Гірська школа Українських Карпат*. 2013. № 10. С. 245–247.

REFERENCES

1. Andrushchenko, V. P. (2004). *Rozdumy pro osvitu: statti, narysy, intervii* [Reflections on education: articles, essays, interviews]. Kyiv.

2. Bordovskaia, N. V., Rean, A. A. (2000). *Pedahohyka* [Pedagogy]: uchebnyk. St. Petersburg.

3. Zhuikova, T. P. (2012). *Aksyolohycheskyi podkhod k formyrovanyiu professyonalnoi napravlenosti studentov pedahohycheskykh spetsyalnostei* [Axiological approach to the formation of professional orientation of students of pedagogical specialties] Perm.

4. *Zakon Ukrainy «Pro vyshchu osvitu»* (2002). [Law of Ukraine «On Higher Education»]. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (VVR).

5. *Zakon Ukrainy «Pro osvitu»* (2017). [Law of Ukraine «On Education»]. Vidomosti Verkhovnoi Rady (VVR).

6. Zdravomislov, A. *Potrebnosti. Ynterеси. Tsennosti* (1986). [Needs. Interests. Values] Moskov.

7. Ylyn, B. C. (1984). *Tselostnii podkhod formyrovanyia vsestoronne razvytoi harmonychnoi lychnosti, eho stroenye* [A holistic approach to the formation of a comprehensively developed harmonious personality, its structure]. Volhohrad.

8. Kaliuzhna, T. H. (2012). *Pedahohichna aksiolohiia v umovakh modernizatsii profesiino-pedahohichnoi osvity* [Pedagogical axiology in the conditions of modernization of professional and pedagogical education]: monohrafiia. Kyiv.

9. *Pedahohichna Konstytutsiia Yevropy* (2017). Pedagogical Constitution of Europe. URL : <http://alla-kolomiytseva.kh.sch.in.ua/Files/downloadcenter/pedahohichna%20.pdf>.

10. Pecherska, H. O. (2013). *Profesiini tsinnisni oriientatsii vchyteliv*. [Professional value orientations of teachers] *Psykhohichni nauky*.

11. *Profesiinyi standart vchytelia ZZSO*. (2020). [Professional standard of a teacher of ZSSO]. URL: <https://www.me.gov.ua/Files/GetFile?lang=uk-UA&fileId=22daac6a-f0db->.

12. Sevba-Kyriakova, A. V. (2000). *Realyzatsiia tsennostnoho podkhoda v pedahohyke shkoli* [Implementation of the value approach in school pedagogy]: monohrafiia. Moskva.

13. Chervinska, I. B. (2013). *Sotsiokulturna determinatsiia profesiino-pedahohichnykh tsinnosti u maibutnikh uchyteliv pochatkovykh klasiv*. [Socio-cultural determination of professional and pedagogical values in future primary school teachers].

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ЄВТУХ Микола Борисович – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член (академік) НАПН України, головний науковий співробітник відділу історії та філософії освіти Інституту педагогіки НАПН України.

Наукові інтереси: теорія та історія педагогіки вищої школи, проблеми підготовки майбутнього педагога.

ЧЕРВІНСЬКА Інна Богданівна – доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки початкової освіти, завідувачка творчої навчально-наукової лабораторії «Гірська школа Українських Карпат» Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Наукові інтереси: становлення і розвиток соціокультурного простору закладу освіти, професійна підготовка та мобільність сучасного педагога.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

EVTUKH Nikolai – Doctor of pedagogical sciences, professor, full member (academician) of NAPS of Ukraine, Chief Scientific Officer Department of History and Philosophy of Education Institute of Pedagogy of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine (NAPS Ukraine) Kyiv, Ukraine.

Research interests: theory and history of higher school pedagogy, problems of future teacher training.

CHERVINSKA Inna – Doctor of pedagogical sciences, Associate Professor Department of Pedagogy of Primary Education, Head of the creative educational and scientific laboratory «Mountain School of the Ukrainian Carpathians», Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, Ivano-Frankivsk, Ukraine

Research interests: formation and development of socio-cultural space of educational institution, professional training and mobility of a modern teacher.

Стаття надійшла до редакції 19.01.2022 р.